

Akademický bulletin

AV ČR

14/1998

Vážení a milí,

patří mezi dobré zvyky šéfredaktorů, tiskových mluvčích či vedoucích oddělení public relations přivítat čtenáře svého časopisu právě v tom okamžiku, kdy jej otevírají a začínají číst první stránky.

Ten, kdo by nyní očekával slova plná humoru, příběhy obsahující návod k pochopení smyslu života či kritiku politických mravů, bude v každém případě zklamán.

Chci však patřit k těm, kteří dodržují dobré zvyky a velmi si váží možnosti se s vámi podělit o několik myšlenek. V poslední době se setkávám s různými názory na komunikaci. Bezespou patří k hegemonům našeho století. Stále se však těžko vyrovnanáme se vstupy médií do témař všech oblastí života.

Communico, ergo sum. Komunikuju, tedy jsem? Je komunikace věcí společnou? Může instituce vůbec komunikovat s veřejností? Nejsou taková tvrzení pouhými formalitami?

Začneme od počátku: nemůžeme-li nalézt odpovídající vysvětlení k problému, jenž nás zajímá, začináme si klást otázky. Nejprve sobě, poté kolegum, přátelům, známým, ale stejně tak můžeme otázky poslat do celého světa. Komunikujeme spolu prostřednictvím médií, internetu, čteme názory druhých v tisku, píšeme si dopisy, díváme se na filmy, divadlo a obrasy a přemýslíme o nich.

Každá otázka však v sobě zahrnuje souhrn mnoha aspektů: casu, místa, okolnosti, postojů, názorů, stanovisek, osobnostních profilů zúčastněných a nespočet dalších faktoriů. A stejně tak je zase každá odpověď shlukem informací, určitým průsečíkem mnoha přímek v bodě. Tím vzniká mnoho interpretačních rovin. Možná tady někde vznikají problémy. Platí totiž, že chceme-li získat odpověď či vyvolat reakci, měli bychom co nejpřesněji definovat podstatu svých otázek a současně vzít v úvahu zmíněné faktory a aspekty.

Pro někoho je to těžké, pro některé téměř nemožné, pro jiné snadné.

Ale ať chceme či nikoliv, komunikace probíhá. Nezávisle na nás vznikají názory, stanoviska a postoje týkající se třeba právě vás. Vždy jsme vnímání svým okolím a to platí stejně pro jednotlivce i pro instituci.

Myslím, že jediným východiskem je chápání komunikaci jako nepřetržitý dialog nás všech. Představme si prostor protkaný mnoha přímkami protinajícími se nepřetržitě v nekonečném množství bodů.

Mně osobně se velmi líbí být bodem v prostoru, z něhož mohu jako přímka miřit do všech stran, klást otázky a dostávat dopisy.

Jana Křížová
vedoucí Tiskového odboru

Nebát se mluvit o čemkoliv

Tak opět jeden rok uplynul. Akademie dokončila svou transformaci, ale zůstává nadále institucí podporovanou jen velmi skromně. Možná některé z Vás podobně jako mne pobavil článek maďarského novináře L. N. Sándora, přetištěný 29. 12. 1997 v Lidových novinách. Onen dobrý muž v zamýšlení nad podporou vědy v Maďarsku konstataje, že v jeho zemi bývá na výzkum vyčleněno "pouhých 0,6 až 0,7 procenta hrubého domácího produktu, což je o mnoho méně než ve vyspělých státech". Přidáme-li k tomu fakt, že dialog o významu vědy budeme začinat opět s novými politiky, stanuvšími v čele příslušných resortů, nezdá se, že bychom do blízké budoucnosti mohli hýrit optimizmem.

Pomířme ale tyto drobné zádrhely a pohledně na dobu, ve které žijeme, s nadhledem. Je to totiž doba nepochybně pozoruhodná. Což není fascinující si uvědomit, že ve stejně chvíli, kdy se počet lidí na Zemi nebezpečně rychle zvyšuje a kdy velké státy disponují zbraněmi schopnými způsobit globální katastrofy, je lidská civilizace technicky připravena vydat se za hranice planety a započít s kolonizací sluneční soustavy? A že ve stejně době roste naděje, že díky genovému inženýrství bude možné choroby jako cukrovka skutečně a trvale léčit? A snad nám tím vším stojí dramaticky se rozvíjející technika přímé komunikace mezi lidmi po celém světě, která je ostatně také nutnou podmírkou kosmických výprav. Zde je možná otevřeno pole k úvahám, k nimž se multidisciplinární charakter Akademie jeví zvláště příhodným. Není již třeba velké jasnozřivosti k tomu, abychom si uvědomili, že přístroje, které budou nejspíš kombinací dnešních počítačů s přístupem na Internet, televizi, magnetofonů a gramofonů, se během neprůš vzdálené doby stanou standardním vybavením domácností. To - mimo jiné - nabízí možnost snadného užívání přímé demokracie.

Řeknu tedy něco značně provokativního: Podle mého názoru je demokracie báječná věc jako forma kulтивovaného soužití lidí na všech úrovních. Zdá se mi ale, že tváří v tvář rychle se měnícímu světu, který se stále více stává jedním celkem propojeným mnoha vazbami a vlivy, se soupeření politických stran jeví jako ne zcela vyhovující metoda, jak demokracii na úrovni celého státu uskutečňovat. Jsou problémy, u nichž lze kvalifikovaně rozhodnout, které řešení je nejlepší. U těch by použití demokratického principu rozhodování bylo chybou ke škodě všech.

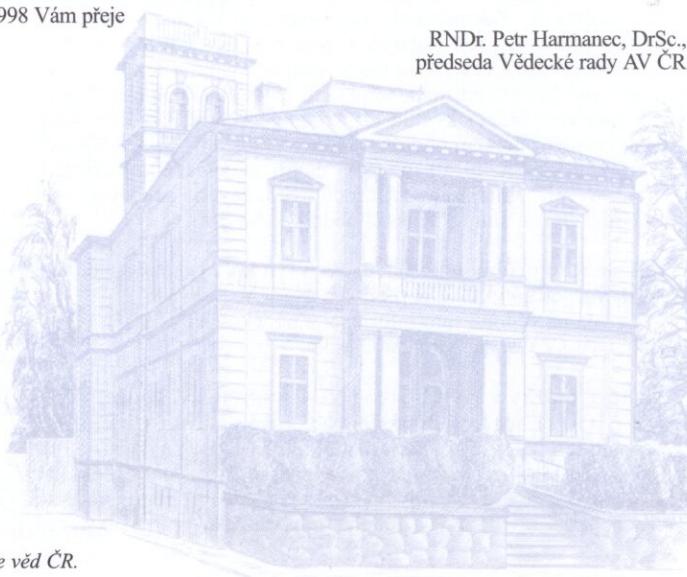
Na druhé straně jsou otázky, na které nelze dát spolehlivou odpověď. Pokud je třeba učinit kritické rozhodnutí, jehož následky ponesou všichni, je poctivé vysvětlit rizika a rozhodnout vše všelidovým hlasováním. To, co se dlouhodobě osvědčilo a ukázalo jako nejlepší, není pravděpodobně pluralitní demokracie, ale otevřená společnost, která dovoluje volnou soutěž myšlenek a nápadů. V tom smyslu je pak skutečně určující mezinárodní ekonomika, pro niž je otevřená společnost zřejmě nevhodnější.

K otevřené společnosti se hlásí - schematicky řečeno - dvě politické doktríny, konzervativně-liberální a sociálně-demokratická. Jak lze vidět na řadě příkladů z poslední doby, rozdíl mezi těmito doktrínami při praktickém vládnutí je v zemích s delší demokratickou tradicí stále menší. Pokračující hra na soutěž politických stran vede proto k několika nežádoucím jevům. V jistém smyslu legitimizuje extrémistické politické postoje, a to i takové, které demokracii pouze zneužívají a v případě svého volebního vítězství by se ji snažily likvidovat. Staví proti sobě výrazné osobnosti (kterých žádný národ nemá nadbytek), pokud se očitnou proti sobě pod různými prapory. Přirozenou snahu opozičních stran dostat se k moci nahrává nestabilitě spíše než stabilitě společnosti a obecnější vzato, touha po znovuzrození upřednostňuje libívá krátkodobá řešení před dlouhodobými koncepcemi. Ale právě ty jsou k řešení ekologických a dalších problemů společnosti nezbytné.

Připadá mi docela legrační, jak se třeba nyní vedou úvahy o tom, že vláda odborně fundovaných osobností může vykonat vice, než vláda vzniklá z politických dohod, ale nikdo se neodváží říci otevřeně, že problém může být dogmatická víra v nedotknutelnost systému politických stran. Jsem přesvědčen, že pokrok v jakékoliv sféře lidského konání závisí na mravně pevných výrazných osobnostech a konstruktivním dialogu a spolupráci mezi nimi více, než na čemkoliv jiném. Domnívám se proto, že úvahy o systému "žádné politické strany" jsou do budoucnosti zcela legitimní a nikterak kacířské. Myslím si, že populární Michail Gorbačov na Západě nepramenila zdaleka jen z toho, že našel odvahu otevřít železnou oponu, ale i z naděje, že právě od nás, kteří jsme tak dlouho čekali na otevřenou společnost, přijde možná i inspirace, jak zlepšit či obohatit západní demokracii. Proč tedy nenalézt odvahu i o takových problémech otevřeně mluvit?

Dobrý a spokojený rok 1998 Vám přeje

RNDr. Petr Harmanec, DrSc.,
předseda Vědecké rady AV ČR

Z AKADEMICKÉ RADY

Z 12. zasedání Akademické rady

Zasedání Akademické rady AV ČR se konalo 13. ledna 1998 a řídil je předseda AV ČR R. Zahradník. Při zahájení zasedání představil M. Bezděk novou vedoucí Tiskového odboru KAV Mgr. Janu Křížovou.

Při informaci o aktuálních otázkách činnosti AV ČR (bod II) podal R. Zahradník zprávu o svém jednání s ministrem školství, mládeže a tělovýchovy doc. J. Sokolem dne 12. ledna t.r. Současně informoval, že zaslal dopis představitelům našeho státu ve věci podpory vědy. Rámcově seznámil přítomné i s dosavadním jednáním ve věci přípravy nového zákona o výzkumu a vývoji a s uvažovaným budoucím legislativním řešením postavení a činnosti AV ČR. Dále R. Zahradník informoval o žádosti V. Pačesa o uvolnění z funkce člena AR. V diskusi byla oceněna činnost V. Pačesa pro Akademii a bylo mu poděkováno za vykonanou práci.

AR vzala na vědomí rezignaci V. Pačesa na funkci člena AR s tím, že bude oznámena příštímu zasedání Akademického sněmu AV ČR, a pověřila P. Kratochvílu agendou spolupráce AV ČR s vysokými školami a řešením koncepčních otázek vědecké přípravy. Uložila R. Zahradníkovi zajistit volbu nového člena Předsednictva Akademické rady a H. Illnerové, aby učinila potřebná opatření k doplňovací volbě nového člena AR z oblasti věd o živé přírodě a chemických věd na zbytek funkčního období 1997-2001.

Návrh na zabezpečení výsledků XI. zasedání Akademického sněmu AV ČR konaného dne 17. prosince 1997 (bod III) uvedl R. Zahradník.

AR pověřila nově zvoleného člena AR V. Podaného péčí o organizační a dislokační záležitosti pracovišť AV ČR včetně správy nemovitého majetku AV ČR (pronájmy, převody atp.), zastupováním člena předsednictva odpovědného za koncepční ekonomické a finanční záležitosti AV ČR a jmenovala jej členem Ekonomické rady AV ČR. AR dále jmenovala pracovní skupinu pro dopracování a koordinaci návrhu Programu podpory vzniku mezinárodních výzkumných center ve složení: P. Harmanec, P. Kratochvíl, V. Nekvasil a J. Velemínský, a uložila R. Zahradníkovi a P. Harmanovi dál sledovat a prosazovat realizaci záměru na vznik mezinárodních výzkumných center v České republice ve smyslu závěru Sněmu. L. Petráňové uložila vypracovat doplnění směrnice AV ČR č. 3/94 - Pravidla pro obsazování funkcí ředitelů pracovišť AV ČR - o postup při jmenování a odvolávání ředitelů servisních pracovišť a počet jejich funkčních období. AR konečně uložila V. Petrusovi přijmout potřebná opatření k přechodu všech pracovišť AV ČR (s výjimkou Kanceláře AV ČR) na příspěvkovou formu hospodaření k 1. 7. 1998.

Návrh postupu konstituování Akademického sněmu AV ČR na 3. funkční období (1998-2002) (bod IV) uvedl R. Zahradník, který zdůraznil potřebu věnovat pozornost kvalitní nominaci osob, zejména z podnikatelské a bankovní sféry, do Akademického sněmu.

AR uložila R. Zahradníkovi neprodleně vyžádat od ředitelů a předsedů vědeckých rad vědeckých pracovišť AV ČR a od profesních podnikatelských a bankovních institucí návrhy kandidátů na externí členy Sněmu pro funkční období 1998-2002. Dále uložila R. Zahradníkovi vyžádat v květnu 1998 nominaci členů Akademického sněmu pro příští funkční období od Rady vysokých škol ČR a vlády ČR a předložit AR do 30. 6. 1998 návrh metodického pokynu k volbě nových volených zástupců vědeckých pracovišť do Akademického sněmu na funkční období 1998-2002.

Informaci o průběhu a výsledcích VIII. kola grantové soutěže Grantové agentury AV ČR (bod IV) uvedl V. Nekvasil.

AR vzala na vědomí tuto informaci a poděkovala vedení a sekretariátu GA AV ČR za vykonanou práci.

Mzdové otázky v AV ČR (bod VI/4) vysvětlil V. Petrus. Informoval o nových mzdových předpisech, které upravují v roce 1998 poskytnutí jen poloviny dalších platů (13. a 14. plat) a dočasně ruší mzdovou regulaci při poklesu pracovníků o 3 %. Dále sdělil, že Ministerstvo práce a sociálních věcí vypustilo z těchto předpisů návrh na zrušení platových stupňů pro vědecké pracovníky, což

mělo být dílčím řešením diferencovaného odměňování pracovníků ve výzkumu podle Zásad vlády pro oblast výzkumu a vývoje. Akademie věd bude protestovat proti tomuto rozhodnutí a současně důrazně upozornit MPSV na nutnost plnění usnesení vlády č. 247 ze dne 23. 4. 1997.

AR pověřila V. Petruše k potřebným jednáním s MPSV.

Projednání výsledků konkurzu na zahraniční pracovní cesty v rámci mezinárodních dohod pro rok 1998 (bod VIII) uvedla B. Řihová. V diskusi bylo konstatováno, že řada návrhů předkládaných z pracovišť III. vědní oblasti má špatnou kvalitu a často jsou bez zdůvodnění. Rovněž bylo uvedeno, že se při vysílání obecně objevuje problém kvantity bez ohledu na potřebnou kvalitu vysílaných pracovníků. Proto bylo doporučeno, aby na zjištěné nedostatky byli ředitelé pracovišť upozorněni.

AR schválila výsledky konkurzu na zahraniční cesty pracovníků AV ČR na rok 1998 a uložila B. Řihové informovat pracoviště AV ČR o výsledcích řízení a zabezpečit ve spolupráci s partnerskými vědeckými institucemi realizaci cest schválených vědeckých pracovníků.

Návrh na vypsání výběrových řízení na obsazení funkcí ředitelů pracovišť AV ČR, jejichž funkční období končí ve II. čtvrtletí 1998 (bod IX) uvedla H. Illnerová.

AR vyhlásila výběrové řízení na obsazení funkcí ředitelů těchto pracovišť AV ČR:

- Geofyzikálního ústavu, Ústavu fyziky atmosféry, Ústavu fyziky plazmatu, Ústavu geoniky, Ústavu jaderné fyziky, Ústavu radiotechniky a elektrotechniky, Ústavu teorie informace a automatizace, Ústavu teoretické a aplikované mechaniky (oblast věd I),

- Hydrobiologického ústavu, Parazitologického ústavu, Ústavu experimentální botaniky, Ústavu experimentální medicíny, Ústavu molekulární biologie rostlin, Ústavu makromolekulární chemie, Ústavu půdní biologie, Ústavu organické chemie a biochemie, Ústavu živočišné fyziologie a genetiky (oblast věd II),

- Archeologického ústavu Brno, Ústavu pro soudobé dějiny, Orientálního ústavu, Ústavu pro etnografii a folkloristiku, Ústavu pro jazyk český, Ústavu pro klasická studia, Ústavu pro soudobé dějiny, Ústavu státu a práva (oblast věd III).

AR uložila J. Škodovi, aby ve spolupráci s K. Jungwirthem, H. Illnerovou a V. Heroldem zajistil vypsání výběrového řízení na místa ředitelů, a uložila K. Jungwirthovi, H. Illnerové a V. Heroldovi, aby v součinnosti s příslušnými vědeckými radami předložili na její běznové zasedání návrhy na jmenování komisi pro výběr ředitelů uvedených pracovišť.

Návrh smlouvy o sdružení ke zřízení a provozování Laboratoře evoluční genetiky živočichů, společného pracoviště Ústavu živočišné fyziologie a genetiky AV ČR a Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy (bod X), vycházející z dosavadní dobré spolupráce, bliže zdůvodnila H. Illnerová.

AR vyslovila souhlas s uzavřením této smlouvy.

O účasti AV ČR na mezinárodním festivalu ACADEMIA FILM OLOMOUC (bod XI/2) informoval M. Bezděk.

AR vyslovila souhlas s účastí Akademie věd na 33. ročníku Academia filmu s tím, že ji budou zastupovat v čestném předsednictvu R. Zahradník a M. Bezděk, a s poskytnutím finanční částky na cenu Academia filmu.

AR dále vyslovila souhlas s **převzetím záštitu nad soutěží vědec-kotechnických projektů středoškolské mládeže** (bod XI/3), kterou pořádá Asociace pro mládež, vědu a techniku.

O přípravě nového zákona o výzkumu a vývoji (bod XI/4) informovali Jungwirth a V. Petrus. Hlavním důvodem pro změny stávajícího zákona č. 300/1992 Sb., o státní podpoře výzkumu a vývoje, v platném znění, je příprava transformace příspěvkových a rozpočtových výzkumných organizací a vysokých škol a nutnost zajištění kompatibility stávajícího systému podpory výzkumu a vývoje se systémem Evropské unie. K realizaci tohoto úkolu zřídila Rada vlády pro výzkum a vývoj meziresortní pracovní skupinu, do které předseda AV ČR delegoval K. Jungwirtha, V. Petruše, V. Baláše a J. Bártu. První zasedání meziresortní skupiny se uskutečnilo dne 12. 1. t.r. a do 29. 1. t.r. má být připraven písemný materiál, který dostane AV ČR k vyjádření.

AR pověřila výše uvedené zástupce přípravou příslušných podkladů.

PORTRÉTY Z ARCHIVU

Prof. dr. Alois Mrázek

Narodil se v Příbrami 19. června 1868 jako syn profesora na báňské Akademii. Absolvoval filozofickou fakultu české Karlo-Ferdinandovy univerzity, kde patřil mezi žáky, sdružené kolem prof. Antonína Friče a Františka Vejdovského. Již v roce 1893 se stal asistentem prof. Vejdovského v jeho ústavu pro zoologii a srovnávací anatomii, kde pracoval společně s Karlem Herfortem, Josefem Floriánem Baborem, Karlem Šulcem, Františkem Karlem Studničkou a j. V roce 1896 získal doktorát filozofie a o dva roky později se stal prvním docentem zoologie na české univerzitě. V roce 1905 byl jmenován mimořádným profesorem zoologie. V té době ovšem Vejdovského opustil a začal pracovat jako knihovník Královské české společnosti nauk. Nové zaměstnání mu umožnilo intenzivnější studium odborné literatury. Roku 1910 je už řádným profesorem. Po válce se v roce 1919 stal místo odstupujícího prof. Vejdovského ředitelem Zoologického ústavu při Karlově univerzitě. Jako správce ústavu se zasloužil především o jeho vnitřní organizaci a laboratorní vybavení.

Již v rámci univerzitních studií publikoval řadu prací o vývoji a přenosu tasemnic a souběžně pokračoval ve Fričově výzkumu české fauny, kde mezi korýsi prakticky objevil novou skupinu Copepodů Harpacticidů. Mimoto se společně s Vejdovským proslavil svými výsledky z výzkumu základních problémů vývoje vajíčka. Obdobně byly ceněny i jeho práce z oboru parazitických prvoků, kde patřil k předním odborníkům. Těchto výsledků dosáhl i díky své neobvyčejné sběratelské aktivitě, kterou jeho přítel, přední evropský botanik prof. Bohumil Němc vyjádřil takto: "Mrázek měl neobvyčejný dar sběratelský, pro něho nebylo druhů vzácných, poněvadž věděl, kde a kdy je lze bezpečně nalézt".

Mrázek byl však všechny vědoucí biolog a zoolog. Uveřejnil obrovské množství prací jak systematických, tak i monotematických: biologických, histologických, anatomických a j. Kromě toho se velmi zajímal o hydrobiologii, kde publikoval řadu stěžejních prací, týkajících se Oligochaetů. Němec jeho vědecké schopnosti charakterizoval následovně: "Není hned tak muže, který by byl tak asketicky, přímo vásnivě se byl věnoval vědě a jen vědě, jako prof. Mrázek. Neznal odpočinku, nešetřil sebe, šlo-li o vědu, neznal však také odpusťení, šlo-li o vědeckou nepravdu". V rámci svých dvou cest na Černou Horu Mrázek plně uplatnil své přednosti vědecké i sběratelské. Vedle spousty jiného materiálu přivezl i nové planarie a zvláště nový druh červů, *Scutariellu*, jejichž nález byl v Evropě velmi překvapivý. Zajímavé nálezy přivezl z jihoevropských jeskyní, zvláště z Lipské Pečiny u Cetyně, a několikrát pracoval na zoologické stanici v Terstu a ve Ville Franche.

Jako učitel byl Mrázek velmi oblíben. Dr. Jaroslav Štokrán vzpomínal, že "jeho přednášky dávaly posluchačům nahlédnout do jeho rozhledu po literatuře a v jeho hluboké vzdělání moderního zoologa, jemuž všechny směry, i nejnovější, byly úplně běžné". Mrázek uměl být velmi dobrým přítelem a jeho smysl pro humor dokazuje i dobytek z jeho dopisu, posланého v r. 1896 z Terstu Studničkovi: "Tento lístek opatřil jsem

Prof. Alois Mrázek

adressou z ženské ruky abyste měli na stanici ostudu, že dostáváte milostná psaníčka".

Prof. Jaromír Wenig charakterizoval jeho osobní vlastnosti takto: "...byla při každé příležitosti, kde se o něm mluvilo i psalo, zdůrazňována jeho přímost a otevřenosť. O něm platilo: co na srdeci, to na jazyku. Tytéž vlastnosti vyžadoval Mrázek od každého, kdo s ním chtěl jednat a jen přímosti bylo lze dosíci u něho všeho. Přístup k němu měl pouze ten, kdo přicházel s hledím otevřeným. Byl ovšem jako dokonalý muž prost veškerého planého formalismu a přetvářku, neupřímnost, pochlebování a hlavně prospěchářství nenáviděl nesmířitelně".

Mrázkovi se zaslouženě dostalo mnoha vnějších uznání a pocit. Mimo jiné byl zvolen mimořádným (1899) a v roce 1911 řádným členem Královské české společnosti nauk, byl dopisujícím (1905), mimořádným (1909) a od roku 1920 řádným členem České akademie věd a umění a dopisujícím členem Helmintological Society ve Washingtoně. V průběhu první světové války Mrázek těžce onemocněl a následky této nemoci jej doprovázely po zbytek jeho života. Zemřel 26. listopadu 1923.

Mgr. Martin Martinovský, Archiv AV ČR

Báječné ženy na vahách aneb Povolání vědka

I.

Před časem se konala na Národní 3 tisková konference s přitažlivým námičtem Ženy v české vědě. Účastnily se jí MUDr. T. Fučíková, DrSc., vedoucí ústavu klinické imunologie VFN a I. LF, doc. RNDr. H. Illnerová, DrSc., místopředsedkyně AV ČR, doc. RNDr. B. Řihová DrSc., předsedkyně Rady pro zahraniční styky AV ČR, doc. MUDr. H. Tlaskalová, CSc., vedoucí vědecká pracovnice Mikrobiologického ústavu AV ČR, doc. H. Šmahelová, Csc., vědecká pracovnice v oboru literární vědy FF UK, pozvána byla i Ing. B. Wichterlová, CSc., z Fyzikálního ústavu chemie J. Heyrovského AV ČR.

Debata otevřela celý prostor souvislostí: mateřství a povolání ženy, muž ve světě ženy vědkyně, věda a rodina, funkce a žena, východní a západní svět, rozum a cit...

Přiznávám, že pro mne žena pohybující se ve vědeckém světě byla vždycky bytostí záhadnou. Jsem svým založením člověk mřížící

více k fantazirování než k rozumné úvaze, a i když mne dovede brilantní myšlenkový rozlet nadchnout, zachovávám k lidem zakotveným v myslí uctivý odstup, protože mi přemíra myšlení připadá skličující.

A co je věda jiného než přemíra myšlení?

Měla jsem se přesvědčit, že všecko je jinak.

Na zmíněné tiskové konferenci jsem zažila bytostí plné energie a vtipu, bohaté životní i profesionální zkušenosti, ženy, vyzařující chut' do života, do práce i do služby světu kolem nás...

Jak je to možné? říkala jsem si a začala být zvědavá. Jejich životní styl, jejich štastné rodiny, jejich badatelské úspěchy tu byly nabídnuty jako velké a krásné tajemství.

Sešly jsme se znova a vypovídaly si otázky: Jak jste to zvládla? Cítila jste se během své vědecké kariéry jako žena nějak diskriminována? Jaký měla vaše ženská životní role vliv na vaše povolání vědkyně?

Byla to setkání pro potěšení, překvapivá svou samozřejmostí ve věcech tak nesamořejmých jako je přirozenost, spontánnost výpovědi, jasný postřeh, hloubka zkušenosti.

Nedalo se to očekávat? Nedalo. Představovala jsem si smutné vědkyně. Nikoli, jsou veselé, spokojené - dokázaly při péči o rodinu a v plném nasazení ve vědecké práci udržet rovnováhu a s ní harmonii v prostoru vlastního života.

Je to málo? Myslím, že je to nesmírně moc. Rovnováha a harmonie mocně působí a tak se v ní díky někomu, kdo to zvládl, ocítá i nejbližší okolí. Nepochybují o tom: jedna pampeliška na louce rozzáří celý svět. A s lidmi je to, jak vidno, také tak. Představují vám v tomto a v příštím čísle Akademického bulletinu čtyři malé zákraky, čtyři ženy vědkyně, čtyři matky a někdy už i babičky, které mají všecky mladé oči a velkou touhu: mít ráda a žít.

**Doc. RNDr. Blanka Řihová, DrSc.,
Mikrobiologický ústav AV ČR**

Je předsedkyní Vědecké rady MBÚ, předsedkyní Rady pro zahraniční styky AV ČR a členkou Akademické rady AV ČR.

Nikdy jsem se během své vědecké kariéry, která trvá dnes třicet let, nesetkala ani v České republice ani někde venku s nějakou diskriminací. Že by nás někdo bral méně vážně? Že bychom měly větší problémy, nebo že bychom musely mít, abychom dosáhly lepšího postavení, daleko více publikací, doporučujících dopisů? Ne.

Mým oborem je imunologie, obor medicíny, a tam k něčemu takovému opravdu nikdy nedošlo. Jednou jsem řekla - a myslela jsem to vážně - že důvod, proč je tomu v České republice tak, je kulturní úroveň našich mužů.

Je ovšem pravda, že když se žena vydá na tu pouť a chce se stát vědmou, vědec kou pracovnicí, a navíc se rozhodne, že se nevdá rodiny a bude mít děti, znamená to pro ni daleko více povinností a obětí než pro kohokoli jiného. Najednou má na starosti rodinu - mám dvě děti a vím, o čem mluvím. Ženy s vyšším vzděláním, které jsou ambiciozní a které dosáhly dobrých vědeckých výsledků, si většinou berou muže, kteří jsou ještě na vyšší intelektuální úrovni, z čehož logicky plyne, že mají také mnoho závazků. A protože věda není nikdy omezena od osmi do čtyř, mají i tito manželé svoje závazky po té páté, šesté hodině večerní. Takže všechno pak závisí na dohodě mezi těmi dvěma lidmi. Moje zkušenosť je ale ta, že spíše žena dojde domů, pobere děti ze školek, udělá s nimi úkoly a má pocit, že rodina prostě zázemí mít musí.

Dodala bych k tomu, že jsem měla obrovské štěstí, protože jsem měla nes-

...je to ale také žena odpovídající

mírně obětavou maminku, která, když jsem odešla z mateřské - a já na ní byla pět let, jichž vůbec nelituji - převzala odpolední péči o děti. Takže jsem sice musela z ústavu odejít a pokračovat v práci večer doma, ale do těch čtyř, půl paté jsem měla děti zajištěné.

Čili diskriminace v pravém slova smyslu nikoli, ale jsou-li ženy vědmy, příroda jim předurčila přece jenom trošku víc práce, pokud se dají na tento způsob života.

Myslité, že materství ovlivní, obohatí nějakým způsobem práci ženy - vědkyně?

Myslím, že mě materství moc obohatilo po citové stránce. Ve schopnosti vcítit se do toho druhého. Možná, že někomu je to dáno, aniž by musel povít dvě děti. Já, když jsem ta dvě mrňata vychovávala a začala chápat jejich vnímání světa, jsem si v určité

chvíli uvědomila, že ne já jím, ale oni mně ukazují pohled na život - pokud jsem byla ochotna naslouchat. Obohacovali jsme se navzájem a to bylo velmi důležité.

Kromě toho, já moc ráda přednáším. Prošla jsem přednášením na II. lékařské fakultě, současně přednáším na I. lékařské fakultě a na přírodovědě, mám spoustu studentů a spoustu práce s nimi. Důvod, proč mám spoustu studentů, je ten, že je mám ráda. Jsou ve věku mých dcer a jsou moc opravdoví. Myslím, že máme vzájemně velice blízký vztah, dobře jim rozumím, protože rozumím svým dvěma dcerám. Vzájemná důvěra a podpora, to všechno materství ulehčuje, dokonce vás to učí.

V našem kolektivu má každý svoji problematiku a každý má část práce, kterou pomáhá tomu druhému. To od nich chci - aby se chovali jako v rodině. Nejenom já, ale musím pomáhat tomu vedle mne. Myslím, že to funguje. Je to způsob, který jsem se naučila doma.

Docentka Blanka Řihová je žena naslouchající...

**Doc. RNDr. Helena Illnerová, DrSc.,
Fyziologický ústav AV ČR**

Je vedoucí oddělení neurohumorální regulace Fyziologického ústavu AV ČR, mistropředsedkyní Akademie věd ČR a členkou Akademické rady AV ČR.

Neřekla bych, že jsem se někdy cítila diskriminovaná, řekla bych spíše limitovaná. Myslím, že limitace je v tomto případě správné slovo.

Samozřejmě jsem byla od začátku limitovaná ve svém rozletu, protože v okamžiku, kdy jsem měla děti, bylo mou první povinností, a ve skutečnosti asi také největší radostí, starat se o děti a pečovat o jejich výchovu tak, aby zdárně vyrůstaly.

Právě v čase našeho rozhovoru přibyla do rodiny paní docentky Heleny Illnerové nová holčička, vnučka Barborka.

To jsem životně chápala jako svoje absolutně nejdůležitější poslání. V životě pro mne rodina stála na prvním místě a věda zcela jistě až na druhém místě.

To je omezení, ale nikoli diskriminace ze strany ostatní společnosti. S diskriminací jsem se rozhodně nepotkávala, čest a klobouk dolů před mými mužskými kolegy. Stalo se mi jen jednou v životě, že jsem viděla, jak nějaký kolega nemohl cosi spolknout proto, že mu to říkala žena...

Přece jenom je funkce matky velice náročná a vědecká práce také. V čem myslíte, že jste nacházela hlavní oporu, aby se vám podařilo sladit tyto dvě oblasti?

Vyrostla jsem sama ve šťastné rodině, měla jsem velice hezké dětství a měla jsem vždycky pocit, že rodina je vlastně základ. Vždycky jsem také velmi věřila na výchovu a neomezovala to jen na vlastní rodinu. Věděla jsem, že systém, ve kterém vyrůstám, se mi nelibí a přemýšlela jsem, co bych já jako jedinec mohla dělat. Samozřejmě jsem se nechtěla angažovat v politice ani v žádné straně, chráně Pánbůh. Vedla jsem léta turistický oddíl mládeže, který jsem založila pro malé holky, protože výchova k určitém mravním ideálům a hodnotám je něco, co pokládám za věc ještě důležitější, než vědu samu.

Kdybychom se tedy bavili o tom, že je věda hrozně důležitá pro společnost a že společnost bez vědy být nemůže, pak budu jako místopředsedkyně Akademie všude říkat, že jsem přesvědčena, že bez čeho společnost být nemůže, je hluboká mravní výchova k některým zásadám, a že je to věc, která se stále opomíjí.

Dá se říci, že nakonec ženská psychika pomůže vědkyni v její odborné práci? Že i v řešení vědeckých problémů vědkyni nakonec pomůže to, že má zkušenosti jako matka a žena?

Tím bych si jistá nebyla. Domnívám se, že každá žena, která úspěšně zvládá svou práci i rodinu, musí být organizačně schopná, protože jinak by to nešlo. Myslím, že se hlavně musí umět strašně rychle zkonzentrovat na úplně odlišné problémy. To znamená netahat problémy pracovní do domácnosti, či naopak problémy z domácnosti do práce. V podstatě musí umět stále skákat z jednoho tématu na druhé. To může být v něčem docela dobré. A teď řeknu hrozně kacířskou věc: myslím, že to je důvod, proč

ve většině případů, nebo v mnoha případech to ženy nikdy nemohou dotáhnout až k těm nejvyšším metám, protože nikdy nebudou mít to potřebné soustředění, tu reflexi, to, aby se práci oddaly 24 hodin, nebo 18 nebo 16 hodin denně. Potřeba duševních přeskoků je tu obrovská. Sama to pocítí už hrozně moc. Protože i v okamžiku, kdy si už sednu a mám obrovskou chuť se věnovat nějaké duševní práci, se mi začne hlavou honit zda náhodou někdo něco nepotřebuje, nebo jestli bych neměla skočit udělat to nebo tamhleto....

Potřeba starat se může na jedné straně možná vést k tomu, že žena povede docela dobře pracovní kolektiv, na druhé straně ji to bude vadit k soustředění na vlastní práci.

Na čem teď pracujete?

Myslím, že máme teď velice hezké výsledky. Ne díky mně, ale mým přátelům v práci - speciálně mé spolupracovnici Alence Sumové. Dokazujeme, že biologické hodiny v mozku, které stále studujeme, hlavně jejich synchronizaci s vnějším dnem, nejsou jen biologické hodiny, které by měřily denní čas, ale že krásně měří také roční dobu, že jsou takovým kalendářem. Myslím, že máme velice krásný nález, který ukazuje, že se ty hodiny mohou rozdělit na dvě části. Každá je jinak uložená a obě se zřejmě chovají jinak - jedna je synchronizovatelná vnějšími faktory, speciálně střídáním světla a tmy, a ta druhá zřejmě pokračuje vlastní spontánní rytmicitou. Z toho by mohly být také velice pěkné výsledky.

Co je nejdůležitější? Chee to všecko velké zaujetí, dobrou fyzickou kondici a hlavně radost ze života...

*Připravila Sylva Daničková
Fotografoval Antonín Nový*

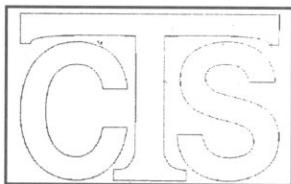

I při zasedání Akademické rady je místopředsedkyně AV ČR ženou s úsměvem na tváři

Představujeme ústavy Akademie věd ČR

Centrum pro teoretická studia

Centrum pro teoretická studia (CTS) je typem instituce na Západě označované jako "institut of advanced study", je však obohaceno důrazem na transdisciplinaritu.

CTS bylo založeno v červnu 1990 rektorem Univerzity Karlovy Radimem Paloušem. V září 1993 se stalo na základě dohody mezi Univerzitou Karlovou a Akademii věd České republiky (reprezentovanou Filozofickým ústavem) institutem společně spravovaným a podporovaným oběma institucemi, jako tzv. společné pracoviště.

Kvalita a úroveň práce CTS je garantována vědeckou radou, složenou z domácích i zahraničních špičkových odborníků, která se minimálně dvakrát ročně schází na výjezdních zasedáních za účasti kmenových pracovníků Centra, hodnotí uplynulou činnost a určuje další směry působení.

Prvořadým úkolem CTS je podporovat vysoce kvalitní teoretické bádání souběžně v několika oblastech - od humanitních oborů po exaktní vědy. Aktivity Centra slouží celé řadě účelů. Speciální důraz je kladen na:

- znovuvytvoření univerzálnosti poznání stimulováním interakce mezi různými disciplínami, zejména prohlubováním porozumění mezi vědci přírodovědných a humanitních oborů,
- spolupráci s mezinárodní vědeckou komunitou, zvláště existují-li podobné transdisciplinární zájmy,
- kontakty mezi Univerzitou Karlovou a Akademii věd ČR,
- maximální otevřenosť vůči celé vědecké komunitě a studentům různých oborů,
- atraktivní prostředí pro významné pracovníky ze zahraničí.

CTS každoročně organizuje řadu konferencí, workshopů a dalších vědeckých akcí. Z nejvýznamnějších vybíráme například: *Evolution of Interstellar Matter and Dynamics of Galaxies* (workshop 1991); *Brain, Mind and Physics* (workshop 1993); *Prague Colloquia on Political Philosophy* (1992, 1994, 1996); *Winter Schools on Abstract Analysis* (od roku 1991 každoročně mezinárodní zimní škola); *Neural Coding* (workshop 1995); *Oxford-Prague Undergraduate Philosophical Colloquium* (1995); *Gibbs States* (workshop 1995); *The Current State of Epistemology between "Fundamentalism and Postmodernism"* (workshop 1995); *Dynamical Galaxies* (workshop 1996); *Phenomenon as a Philosophical Problem* (mezinárodní konference 1997); *Summer School Northwestern University* (1997); *Relation between Contemplation and Action* (studentský workshop 1997); *Hermeneutik und Dekonstruktivismus Symposion* (1997); *Gould's Belt and Kinematics of the Galaxy* (workshop 1997); *Rhythm and Structure* (workshop 1997).

Důležitou součástí dění v CTS jsou mezinárodní mini-workshopy pro omezený počet účastníků, které umožňují vytvářet velmi produktivní pracovní prostředí. Centrum se spolupodílí na organizaci řady dalších mezinárodních akcí v Praze i v zahraničí. Zvláštní péče je věnována práci se studenty a doktorandy různých fakult, kteří mají vztah k CTS. V poslední době jsou speciálně pro tyto studenty organizovány vícenásobné výjezdní workshopy, na kterých sami studenti

prezentují své obory a diskutují o průniku společného zájmu.

Na půdě CTS jsou pořádány pravidelné semináře zaměřené na transdisciplinární práci. Již dlouholetou tradici má "Kvantový seminář CTS", "Seminář o fundamentálních pojmech" a čtvrtiční "Transdisciplinární seminář CTS". Kromě toho Centrum poskytuje prostor také pro ryze odborné semináře (např. seminář teorie pevných látek nebo seminář teoretické biologie).

Hosté pozvaní na dlouhodobý nebo krátkodobý pobyt se plně zapojují do činnosti CTS a obvykle také společně s jeho pracovníky pokračují ve vědecké práci ve svém oboru.

Seznam hostů CTS obsahuje více než 130 jmen a jsou mezi nimi jména laureátů Nobelových cen a dalších významných pracovníků, například: David Bohm (teoretická fyzika), Christian Borgs (matematická fyzika), Sir Arnold Burgen (biochemie), Ronald L. Dobrushin (matematická fyzika), François Dunlop (matematická fyzika), Sir John Eccles (neurofysiologie), Aarnout van Enter (matematická fyzika), Jürg Fröhlich (matematická fyzika), Hans-Georg Gadamer (filozofie), Phillip A. Griffiths (algebraická geometrie), Klaus Held (filozofie), Basil Hiley (kvantová fyzika), Jennifer Chayes (matematická fyzika), John Keane (ergodické systémy), Benoit Mandelbrot (geometrie), Dietmar Mith (etika), Karl Pribram (výzkum mozku), John R. Searle (filozofie), Günter Wohlfart (filozofie), Ernst Tugendhat (filozofie) a jiní.

V současné době v CTS pracuje 16 vědeckých pracovníků (některí na částečný úvazek). K jejich odborným zájmům patří zejména teorie fázových přechodů, základy kvantové teorie, disipativní dynamické systémy, teoretická topologie a dynamické systémy, mozek, vědomí, život a fyzika, neuromodelování, víceúrovňové systémy a struktura času v organismu, kvaternální perioda a hypotéza Gaie, dějiny filozofie, fenomenologická filozofie, archaické myšlení, politická teorie ve 20. století, zpracování odkazu Jana Patočky.

Financování výzkumné práce pro všechny obory, na kterých se v CTS pracuje, se opírá kromě základních prostředků od zřizovatele o granty různých grantových agentur.

Pod hlavičkou CTS působí také dva dceřinné instituty: *Archiv Jana Patočky* a *Pražský kruh politické filozofie*.

CENTRUM PRO TEORETICKÁ STUDIA

The Institute of Advanced Studies at Charles University and the Academy of Sciences of the Czech Republic

ředitel: doc. Ivan M. Havel

Husova 4, Praha 1, 3. patro

Poštovní adresa: Jilská 1, 110 00 Praha 1

tel.: 02 24 22 78 69, fax: 02 23 14 524,

E-mail: ctsadm@mbox.cesnet.cz, Internet:

[ftp://www.cts.cuni.cz](http://www.cts.cuni.cz)

ZE ŽIVOTA ÚSTAVŮ

Základní výzkum a nové technologie

Slabou stránkou uplatňování vědy a techniky v naší společnosti jsou nedokonalé propojovací mosty mezi výzkumem a výrobou. V dřívějším období socialistické centralizace vědy a průmyslu takové mosty skoro vůbec neexistovaly. Jak se zdá, nedovedeme je kludně postavit ani v dnešní době. Česká republika má však v této oblasti zvláštního pomocníka v osobě našeho krajanů, prof. J. J. Ulbrechta, který je velice zkušeným a světově proslulým odborníkem v oboru zavádění nových technologií. Prof. Ulbrecht pracoval mnoho let ve Washingtonu v důležité Americké vládní agentuře (National Institute of Standards and Technology) a uveřejnil mnoho prací, týkajících se podpory základního vědeckého výzkumu a uvádění nových technologií do výroby. Po skončení svých pracovních povinností v uvedené vládní agentuře se prof. Ulbrecht rozhodl využít svých dlouholetých zkušeností k tomu, aby pomohl našim vědcům získat potřebné technologické informace a zahraniční styky. Prof. Ulbrecht navštívil u nás v nedávné době několik akademických i univerzitních pracovišť. Vyjádřil přesvědčení, že je v České republice docela dobrá intelektuální základna, která by snad s trohou pomocí mohla být úspěšně využita pro rozvoj nových, vysoce náročných technologických postupů. V roce 1997 se prof. Ulbrechtovi podařilo zprostředkovat přímé navázání kontaktů mezi laboratořemi firmy DuPont Agricultural Products v USA a Entomologickým ústavem AV ČR. Pracovníci laboratoří firmy DuPont se věnují zavádění zcela nových technologií a způsobů využití genetického inženýrství v biologických metodách boje s hmyzími škůdci. Podstatou jedné takové metody je zvýšení účinku některých entomopatogenních virů, zvláště tzv. bakulovirů, které vyvolávají v přírodě onemocnění a uhynutí některých druhů hmyzu. Použití bakulovirů v ochraně rostlin proti hmyzu je však značně znesnadněno pomalým průběhem hmyzí intoxikace. V laboratořích firmy DuPont v Newarku, stát Delaware, USA, se nedávno podařilo získat transgenní formy bakulovirů, kterým byl do jejich genomu implantován umělý gen pro biosyntézu bílkoviného toxinu, který používá žlutý štír, žijící v Izraeli, k paralýze nervového systému a usmrcení hmyzích obětí. Výhoda takto geneticky zmanipulovaných bakulovirů pro praktické použití spočívá v tom, že množící se virus začne současně produkovat uvnitř těla hmyzu toxin žlutého štýra, který paralyzuje nervovou soustavu a vede k rychlému zániku napadeného hmyzu. Další výhody spočívají v tom, že bílkovinný toxin, který byl vybrán ze souboru jedu žlutého štýra pro genetickou manipulaci s bakulovirem, je zcela neúčinný na teplokrevné živočichy.

Entomologický ústav AV ČR se problematikou transgenních bakulovirů doposud přímo nezabýval. Pracovníci tohoto ústavu však vyvinuli elektronické metody pro monitorování účinku různých toxinů na hmyz, včetně peptidických a proteinických toxinů jedovatých členovců. Na podporu dalšího výzkumu transgenních bakulovirů poskytl pracovníci Entomologického ústavu zmíněným laboratořím DuPont vzorky čistých proteinických toxinů, získaných z asijských jedovatých pavouků a vos. U nás zatím nemáme podmínky pro samořatnou vědeckovýzkumnou a technologickou činnost v tomto ambiciozním oboru. O to důležitější však mohou být pro naši budoucí účast patřičné kontakty a přístup k základním poznatkům v těchto technologicky velice náročných oborech, i když na jejich realizaci momentálně nesouhlasíme. Proto si musíme vážit nezáštitné pomoci takových lidí, jako je prof. Ulbrecht (74434.377@CompuServe.com), kteří se snaží realizaci našich vědeckotechnických poznatků urychlit.

Karel Sláma
Laboratoř ekologické farmakologie
Entomologický ústav AV ČR

Pravda je budoucnost...

"Neznám nikoho, kdo by lépe ztělesňoval známé diktum, že opravdový filozof myslí celý život v základě jednu jedinu myšlenku," řekl PhDr. doc. Pavel Kouba z Filozofického ústavu AV ČR ve své laudatio na adresu Ladislava Hejdánka, který dne 3. 12. 1997 přijal z rukou předsedy AV ČR prof. Ing. Rudolfa Zahradníka, DrSc., čestnou oborovou medaili Františka Palackého. Pokračoval:

"Kdybychom chtěli Hejdánkova myšlenku shrnout do co nejkraší formulace, zněla by asi takto: *Pravda je budoucnost*. Hejdánek prosazuje tuto svou myšlenku v různých obměnách a v různých kontextech skutečně od počátku své myslitelské dráhy dodnes..."

Univerzitní profesor PhDr. Ladislav Hejdánek je jedním z nejvýznamnějších českých myslitelů, který svou systematickou filozofickou reflexi, zaměřenou především na dva hlavní problémy: vztah filozofie a výry a problém předmětnosti v myšlení a ve skutečnosti, zcela jedinečným způsobem odhaluje povahu filozofie samé. S tím souvisejí také jeho analýzy problému pravdy, mýtu, logu, ale i kosmologie, ideologie či kýče. Ve svém myšlenkovém modelu, tematizujícím vztah předmětné a nepředmětné stránky skutečnosti, je pravda pojata jakožto ryzí nepředmětnost, pro kterou jakožto "předmět" myšlení zavádí zcela originální myšlenkovou disciplínu "méontologii".

Jeho snahou je přesvědčivými filozofickými prostředky oslovit nejen filozofy, nýbrž i nefilozofy. Neusiluje o to, aby byl napodobován, nýbrž aby přivedl druhé k filozování. Nepodává hotová řešení, nýbrž naopak problém odhaluje, a tak přivádí člověka do napětí se skutečností. V mnohém sice navazuje na Jana Patočku (např. na jeho pojeticí předmětnosti a nepředmětnosti v Negativním platonismu), ale jako ke svému učiteli se hlásí k Emanuelovi Rádlovi. Svým kritickým navázáním na myšlenky E. Rádla, L. Hromádky či T. G. Masaryka se zařazuje k pokračovatelům české filozofické tradice, k tzv. praktické filozofii. Vedle českých myslitelů jsou to potom především Leibniz, Jaspers, Kierkegaard, Teilhard de Chardin, Hérakleitos, Platón či Marx, kteří mu svými myšlenkami pomáhají utvářet jeho myšlenkový model. Během studia na vysoké škole zastával funkci předsedy pražského a místopředsedy celostátního výboru Akademické YMKY, která byla po r. 1948 rozpuštěna. Tato jeho činnost ve výboru se promítá do posudku, a tak se musel před nástupem vojenské služby žít jako kopáč a betonář. Po návratu pak pracoval v Ústavu epidemiologie a mikrobiologie jako odborný dokumentátor v lékařském výzkumu (1956-1968). Od poloviny sedesátých let publikoval v literárních časopisech filozofické texty a pravidelně navštěvoval tzv. Jirchářské ekumenické semináře. V r. 1968 se stal členem ústředního výboru Společnosti pro lidská práva a jako nemarxista byl přijat do Filozofického ústavu ČSAV, ale již počátkem roku 1971 musel odejít. Pracoval potom jako noční vrátný, topič a po přiznání částečné invalidity jako skladowý evident.

Koncem roku 1971 byl zatčen a odsouzen na 9 měsíců, z nichž necelých 6 měsíců strávil ve vazbě a před nástupem trestu byl amnestován. V letech 1977-78 a ještě po zatčení mluvčích V. Bendy a J. Diensbiera se stává mluvčím Charty 77 v r. 1979.

V 70. letech organizoval filozofické semináře, od dubna 1980 pak převzal po J. Tominovi pravidelné pondělní semináře ve svém bytě, často s účastí zahraničních hostů. Tyto pondělní semináře se mnohokrát staly předmětem nevybírávých útoků ze strany StB, na druhou stranu představovaly tehdy na dlouhou dobu jediný veřejně známý otevřený prostor pro filozofickou diskusi. Tato jeho činnost velkou měrou napomohla

udržet kontinuitu českého filozofického myšlení a vedla k navázání nových kontaktů s evropskými mysliteli a institucemi. V období samizdatů začal vydávat filozofický časopis *Reflexe*, odborné studie v řadě *Texty pro dialog* a o několik let později zakládá samizdatovou edici *OIKOYMENTH*.

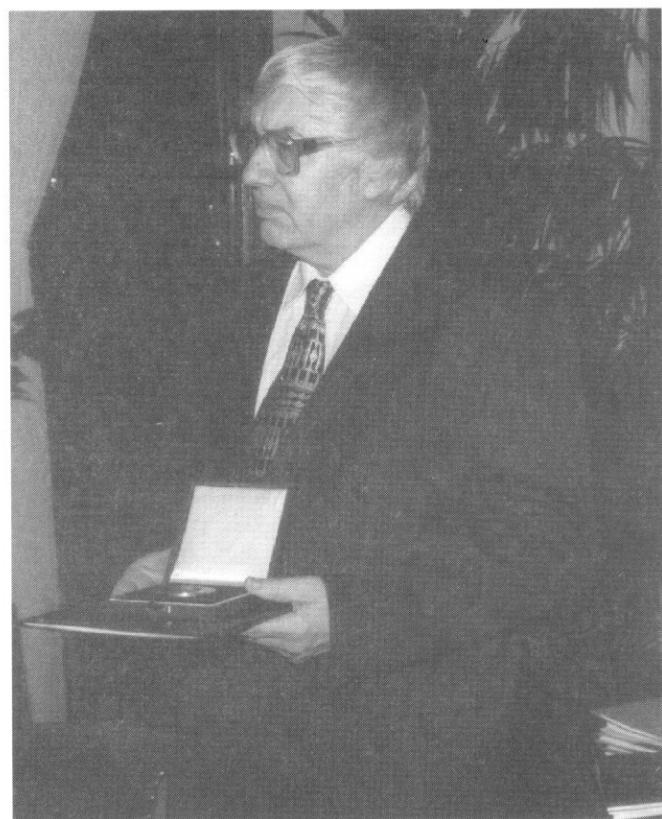
Habilitační práci *Filosofie a víra* předložil v r. 1970 na Komenského bohoslovecké fakultě, ale habilitační řízení bylo zahájeno až v roce 1990 na Evangelické teologické fakultě UK. Profesorem filozofie byl jmenován v r. 1992. Od r. 1990 přednášel filozofii na FF UK a také na ETF UK v Praze. Od roku 1996 přednáší filozofii již jen na Evangelické teologické fakultě.

L. Hejdánek přednášel i na mnoha univerzitách v Evropě a Americe. V letech 1985-1989 obdržel stipendium od univerzity v Amsterodamu, která mu v roce 1987 udělila čestný doktorát z filozofie. Předtím, již v r. 1985, obdržel cenu Jana Palacha. V r. 1993 pobýval řadu měsíců na stipendiu v Berlíně na Wissenschaftskolleg zu Berlin. V r. 1992 obdržel od Francouzské vědecké společnosti Národní řád pro umění a písemnictví a v r. 1995 byl oceněn řádem T. G. Mašaryka.

Je autorem téměř 350 odborných prací (knih, článků, recenzí), publikovaných doma i v cizině. K jeho hlavním filozofickým textům patří *Filosofie a víra* (1990), *Nepředmětnost v myšlení a ve skutečnosti* (1997), *Dopisy příteli* (1993). Výbor *Dopisů příteli* vyšel také v italštině (1979) a v němčině (1998). Všechny uvedené práce charakterizuje osobité myšlenkové zpracování tématu.

Potud přátelé a kolegové Ladislava Hejdánka z Filozofického ústavu AV ČR.

Laudatio na Ladislava Hejdánka končí poznámkou: "Kierkegaard mluvil kdysi o tom, že každé skutečné sdělení je nepřímé, že v něm nejde o výsledek, který lze předat, nýbrž o to, co vyvolá, uvolní, osvobodi. Potvrzuje to Hejdánkovu celoživotní zásadu že pravda není něco, co lze mit. A vysvětluje to podle mne i zvláštní povahu jeho působení: nesouhlasíme s ním, tvrdíme, že nemá pravdu, ale zároveň zkoušíme, že pravdě slouží."

Na snímku univerzitní profesor PhDr. Ladislav Hejdánek během slavnosti, při níž mu byla předána Čestná oborová medaile Františka Palackého

Foto J. Tichý

ZPRÁVY - OZNÁMENÍ

Dobrá zpráva

Překvapivě se vyskytuje na počátku roku 1998 i dobré zprávy. Tu jednu lze vyčíst z novoročenky Ústavu experimentální botaniky AV ČR. Kromě přání úspěchů a klidu se oznamuje i změna adresy. Významná část ústavu, sídlící dosud ve Vokovicích, se z restituovaného objektu přestěhovala do "vlastní" budovy v lysolajském areálu Akademie věd. Nejvýznamnější stavební investice Akademie v uplynulém roce. Účelně zařízená a dobře vybavená tři podlaží laboratoří i specializovaných prostorů, ředitelství, knihovna i areálová jídelna. Solidní stavba bez improvizací. Příslib i podmínka efektivní práce. Poděkování všem, kteří se o tento optimistický vstup do nového roku zasloužili.

Nová adresa laboratoří: biologie pylu, buněčné biologie, fenolických

látek, genových manipulací, hormonálních regulací, morfogeneze rostlin, dále ředitelství, technicko-hospodářské zprávy a knihovny Ústavu experimentální botaniky AV ČR je od 1. ledna 1998:

Rozvojová 135,
165 02 Praha 6- Lysolaje
tel: 20 390 453 (řed.),
20 390 475 (THS)
fax: 20 390 456 (řed.)
e-mail: veleminsky @ ueb.cas.cz

JK.

Dvě čestné medaile De scientia et humanitate optime meritis

Dne 6. ledna 1998 přijali prof. Ing. Jiří Niederle, DrSc., vědecký pracovník Fyzikálního ústavu AV ČR, a prom. fiz. Bedřich Velický, CSc., vědecký pracovník Matematicko-fyzikální fakulty UK, katedra fyziky polovodičů, čestné medaile *De scientia et humanitate optime meritis*, navržené pro ně Akademickou radou AV ČR.

Prof. Ing. Jiří Niederle, DrSc., byl v letech 1990-97 pověřen péčí o mezinárodní vztahy Akademie věd, nejprve jako člen Výboru pro řízení pracovišť ČSAV a od jara 1993 jako člen předsednictva Akademické rady AV ČR. Ve zcela změněné mezinárodní situaci, v níž se pro ČR a Akademii věd otevřely nové možnosti, přebudoval prof. Niederle zahraniční styky AV ČR tak, aby odpovídaly novým potřebám vědy a této organizace (intenzivní spolupráce se zahraničím na konkrétních vědecko-výzkumných projektech, konkurenční řízení a spolupráce s vysokými školami). K tomu účelu vytvořil uvnitř AV účinnou organizační strukturu řízenou Radou pro zahraniční styky, v jejímž čele stál. Nově se podařilo navázat vědecko-výzkumnou spolupráci např. s Izraelem, Japonskem, Jihoafrickou republikou, s Belgií, Tchajwanem, Brazílií a Jižní Koreou a se zeměmi, se kterými již AV spolupracovala. Tuto spolupráci podstatně rozšířil a zkvalitnil (např. s Francií má dnes AV ČR 4 dohody, s Itálií 8 a s USA a Německem po 3).

Za působení prof. Niederla ve funkci předsedy Rady pro zahraniční styky navázala Akademie věd ČR vztahy i s řadou mezinárodních institucí, se stala členem ALLEA a aktivně se podílela na vybraných programech EU (TEMPUS,

COST, PEKO, COPERNICUS, INCO aj.), UNESCO a NATO. Kvalitativní rozdíl v úrovni mezinárodních vztahů Akademie vyplývá z následujícího: roku 1990 měla AV ČR k dispozici 16 platných mezinárodních dohod, roku 1996 jich bylo 56 kromě 16 dohod garantovaných vládou a 230 dohod podepsaných ústavy AV ČR. Nesmírný objem práce představovala i obnova všech smluvních dokumentů Akademie po rozdělení Československa a vytvoření České republiky i Akademie věd ČR.

V jednání se zahraničím o vědecko-výzkumné spolupráci prof. Niederle v mnoha případech zastupoval nejen AV, ale i celou ČR. Byl např. prvním reprezentantem ČR ve Vědeckém výboru NATO a v čele organizačního výboru, který uspořádal první konferenci tohoto výboru v ČR. Podílel se na vstupu ČR do CERN a je vládním zmocněncem pro spolupráci s touto organizací - spolupráci, která kromě unikátního výzkumu materie se týká i rozvoje řady špičkových technologií a výchovy mladé generace vědců a techniků, a to nejen ve fyzice. Podílel se i na vstupu ČR do EMBC, na vytvoření Českého historického ústavu v Římě a na spolupráci AV a VŠ s Fondazione Cini, Royal Society apod. V současné době usiluje o zavedení moderních diagnostických a léčebných metod nádorových onemocnění do ČR a o účast ČR na vývoji nových jaderných reaktorů k likvidaci jaderného odpadu a bezpečné výrobě elektrické energie.

Prof. Jiří Niederle je členem Academiae Europeae a Mezinárodní komise pro udělování Rovisovy ceny, čestným členem Fondazione internazionale per il progresso a la libertà

Asociace inovačního podnikání České republiky

uděluje firmě

EXBIO, s.r.o., Znojmo

cenu

INOVACE ROKU '97

za

Histotest pro detekci neuron-specifické isoformy beta III-tubulinu

generální sekretář AIP CR

česká republika

, prezident AIP CR

NÁRODNÍ
TECHNICKÉ
MUZEUM

Praga, prosinec 1997

Ceny Inovace 1997

Koncem minulého roku byly u příležitosti 4. mezinárodního sympozia s výstavou Inovace 97 vyhlášeny Ceny Inovace roku 1997. Soutěž organizuje Asociace inovačního podnikání České republiky a z více než 100 hodnocených výrobků bylo uděleno 6 cen. Jedna z těchto cen byla udělena výrobku "Histotest pro detekci neuron-specifické isoformy betra III-tubulinu", který vynutila firma EXBIO s.r.o. pracující v Technologickém centru AV ČR v Krči. Oceněný výrobek je výsledkem řešení společného grantu firmy a oddělení Biologie cytoskeletu Ústavu molekulární genetiky AV ČR v Praze a projekt spadá do programu EUREKA.

Na snímku prof. Ing. Jiří Niederle, DrSc., (vpravo) a prom. fiz. Bedřich Velický, CSc., (vlevo) během slavnostního předávání čestné medaile *De scientia et humanitate optime meritis*

Foto J. Tichý

delle scienze a The New York Academy of Science, zakladajícím členem *International Association of Mathematical Physics*. Je nositelem dvou odborných medailí JČMF a medaile College de France. Od roku 1995 byl třikrát zvolen viceprezidentem Rady CERN.

Prom. fyz. Bedřich Velický, CSc., je uznávaný teoretický fyzik v oblasti elektronové struktury pevných látek.

Na ustavujícím zasedání Akademického sněmu nově vzniklé AV ČR v únoru 1993 byl na čtyřleté funkční období zvolen jako její externí člen do první Vědecké rady AV ČR a stal se jejím předsedou. Pod jeho předsednictvím získala VR AV ČR pevné postavení ve struktuře AV i autoritu mezi ostatními akademickými orgány. Jako člen předsednictva Akademické rady se podílel na všech závažných rozhodnutích, jež bylo třeba učinit v

nesnadných letech celkové transformace Akademie tak, aby i při výrazné redukci počtu pracovníků a ústavů nebyla "zredukovaná" i vlastní bata-telská aktivita. Činnosti ve shora uvedených akademických grémiích se věnoval s mimořádnou odpovědností a zaujetím. Za jeho přímé osobní účasti byl formulován základní *Transformační projekt AV ČR*, přijatý vládou v r. 1993, i dokumenty na něj navazující: *Systém nezávislého hodnocení vědeckých pracovišť AV ČR, Zásady tvorby vědní koncepce AV ČR a vlastní Vědní koncepce AV ČR*.

V této souvislosti nelze nevzpomenout, že B. Velický, přednášející dnes na Matematicko-fyzikální fakultě UK, vždy usiloval o utváření dobrých vztahů Akademie s vysokými školami.

Nadace Český literární fond

- vypisuje výběrové řízení na
- poskytnutí příspěvků na vydávání nekomerčních knižních titulů, periodik a realizaci kulturních projektů z oblasti krásné a překladové literatury, vědecké a odborné literatury, novinářství, divadla, rozhlasu, filmu, televize a zábavního umění (žádost je nutno předložit na formuláři, který je k dispozici v sídle Nadace),
 - poskytnutí stipendii na vytvoření původních prací spadajících do výše uvedených oblastí.

Uzávěrka podání žádostí je

28. února 1998.

Bližší informace žadatelé obdrží v sídle Nadace Český literární fond, Pod Nuselskými schody 3, Praha 2, tel.: 691 19 08, 691 13 62, fax: 691 13 75.

Akademická rada Akademie věd České republiky vypisuje výběrové řízení na obsazení funkcí ředitelů těchto pracovišť Akademie věd:

Archeologický ústav, Brno

Geofyzikální ústav, Praha

Historický ústav, Praha

Hydrobiologický ústav, České Budějovice

Orientální ústav, Praha

Parazitologický ústav, České Budějovice

Ústav experimentální botaniky, Praha

Ústav experimentální medicíny, Praha

Ústav fyziky atmosféry, Praha

Ústav fyziky plazmatu, Praha

Ústav geoniky, Ostrava

Ústav jaderné fyziky, Řež

Ústav makromolekulární chemie, Praha

Ústav molekulární biologie rostlin,
České Budějovice

Ústav pro etnografii a folkloristiku, Praha

Ústav pro jazyk český, Praha

Ústav pro klasická studie, Praha

Ústav pro soudobé dějiny, Praha

Ústav půdní biologie, České Budějovice

Ústav radiotechniky a elektroniky, Praha

Ústav státu a práva, Praha

Ústav teoretické a aplikované mechaniky, Praha

Ústav teorie informace a automatizace, Praha

Ústav živočišné fyziologie a genetiky,

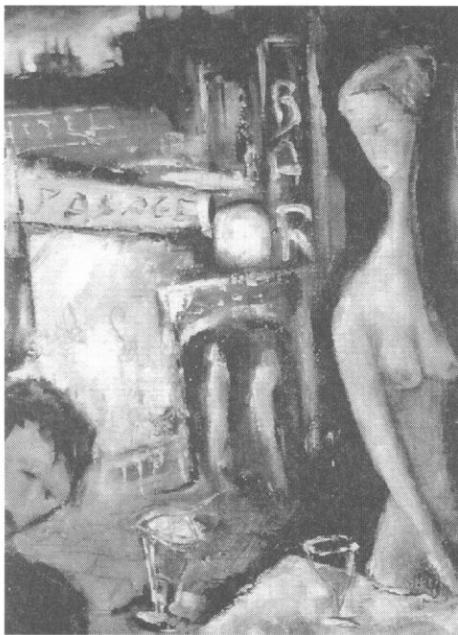
Liběchov

Požadavky: vysokoškolské vzdělání příslušného zaměření, praxe v oboru, významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti, organizační schopnosti a zkušenosti, jazykové znalosti, morální bezúhonnost.

Přihlášky se stručným životopisem a doklady o dosažené kvalifikaci, s přehledem dosavadní praxe, publikační činnosti a se stručným rozbozem hlavních záměrů a představ o činnosti ústavu přijímá do 14 dnů po uveřejnění tohoto oznámení Kancelář Akademie věd České republiky, sekretariát ředitele, Národní tř. 3, 117 20 Praha 1, telefon: 24 24 05 05.

Obrazy Jaroslava Mertla

Dne 4. února 1998 v 16.00 bude ve Velké zasedací místnosti Mikrobiologického ústavu Akademie věd ČR uspořádána vernisáž výstavy obrazů Jaroslava Mertla. Mikrobiologický ústav AV ČR tak pokračuje v rozhovoru, který nedávno zahájil. Je to rozhovor mezi vědou a uměním. Výstavu zahájí ředitel MBÚ RNDr. Jaroslav Spižek, CSc., klavírním vystoupením vernisáž doprovodí Jan Knap.

Pozvání na výstavu Obrazy 1987-1997 Jaroslava Mertla

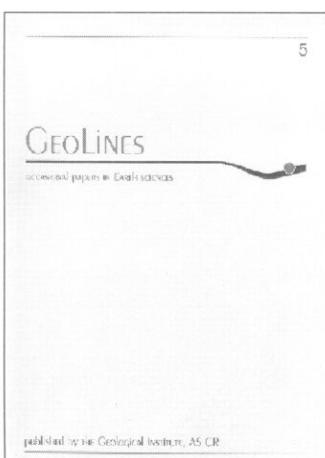
Cyklus přednášek Věda kontra iracionalita pokračuje těmito přednáškami: **19. února 1998**

Lze zdědit získanou imunitu?
Aneb darwinizmus a lamarckizmus v imunologii
(RNDr. P. Šíma, CSc.)

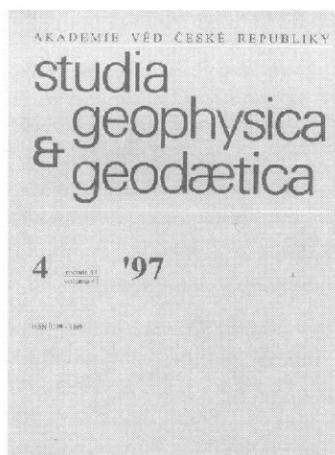
Postmodernismus v biologii - struktura-lizmus
(prof. MUDr. J. Heřt, DrSc.)

**Přednášky se konají výjimečně
od 18.00 hodin
v místnosti č. 206
Kanceláře AV ČR,
Národní třída č. 3, Praha 1**

Časopisy ústavů Akademie věd ČR • Časopisy ústavů Akademie věd ČR • Časopisy ústavů Akademie věd ČR

Vydavatel:
Geologický ústav AV ČR
Adresa redakce:
Rozvojová 135, 165 02 Praha 6
Tel.: 24 31 14 21
Fax: 24 31 15 78
e-mail: geolines@gli.cas.cz
Šéfredaktor: Martin Svojtka
Periodicitá: 2x ročně
Cena: jedno číslo 60 - 100 Kč
podle rozsahu

Vydavatel:
Geofyzikální ústav AV ČR
Adresa redakce:
Boční II/1401, 141 31 Praha 4
Tel.: 67 10 31 11, 67 10 33 13,
76 62 02
Fax: 71 76 15 49, 76 62 02
Internet: studia@ig.cas.cz
Šéfredaktor: Milan Burša
Periodicitá: 4 x ročně
Předplatné: 200 Kč ročně
+ poštovné v ČR,
cca 500 USD v ostatních
zemích

Časopis GEOLINES vychází od roku 1994 v angličtině v rozsahu 50 až 200 stran formátu A4. Je to číslovaná řada monografií a monotematických konferenčních sborníků. Časopis publikuje výsledky základního výzkumu ze všech oborů geologických věd (například geochemie, geofyziky, petrologie a strukturní geologie, stratigrafie, paleontologie). Monotematická čísla umožňují prezentaci rozsáhlých souborů dat, systematických a regionálně zaměřených prací, stejně jako rozšířených abstraktů z našich a mezinárodních vědeckých konferencí.

Objednávky časopisu vyřizuje firma MYRIS TRADE s.r.o., P.O. Box 2, 142 00 Praha 4.

Časopis STUDIA GEOPHYSICA ET GEODAETICA, vydávaný nepřetržitě 47 let, vychází v angličtině v rozsahu 80-120 stran formátu B5. Je to interdisciplinární mezinárodní časopis publikující výhradně původní vědecké práce z oborů geofyzika (seismologie, gravimetrie, magnetismus, geodynamika, tektonofyzika, problémy ionosféry), geodezie (kosmická geodezie, teoretická geodezie, kosmická geodynamika), meteorologie a klimatologie. Obsah jednotlivých čísel je pravidelně uváděn v Current Contents, časopis má internetovskou stránku www.ig.cas.cz/studia/scope.htm. Objednávky a předpl. z ČR a býv. vých. bl. vyř. redakce, z ostatních zemí PLENUM, 233 Spring Street, New York, NY 10013, USA.

NOVÉ KNIHY

Academia

- P. Halík, P. Kratochvíl, O. Nový: Architektura a město, Academia 1998, 204 stran, brož. lamino, fotografie a obrazy v textu, cena 145 Kč, studenti mají v knihkupectvích Academia, Národní 7, 15% slevu.

Nové, brožované a studen-tům určené vydání knihy, která se snaží objasnit vnitřní souvislosti mezi architektu-rou a urbanizmem. Město chápou autoři jako scénu lid-ského života a záznam jeho kulturních inspirací. Zaby-vají se jeho řádem a tím, jak se na jeho podobě promítal historický a umělecký vývoj. Kniha je určena studentům i zájemcům o architekturu a památkovou péči.

- Kolektiv autorů: Endohel-minth Fauna of Barbel..., Studie AV ČR, Academia 1997, 90 stran, 30 obr. v textu, anglicky, brož. lamino, cena neuvedena.

Studie zahrnuje výsledky výzkumu endohelminto-fauny parmy obecné v povodí Dunaje ve středo-evropském regionu, i biologii a ekologii této významné skupiny parazitů parmy s důrazem na sezonní cykly jejich výskytu.

- Z. Půlpán, K problematice vágnosti v humanitních vědách, Academia 1997, 150 stran, obr. a tab. v textu, brož. lamino, cena neuvedena.

- Z. Vašků: Velký pranostikon, Academia 1997, 400 stran, váz. lamino, cena neuvedena.

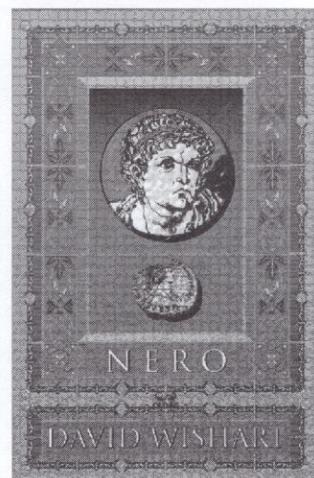
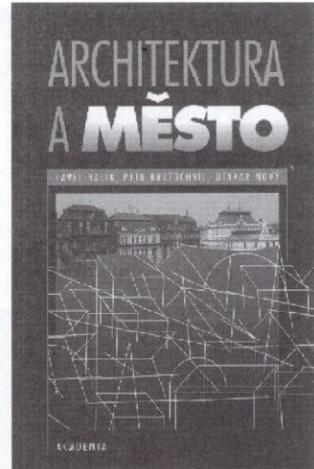
Studie se zabývá aktuálním problémem operací s infor-macemi vágni povahy. Ukazuje využití fuzzy-logic-kých prostředků Dempster-Shaferovy teorie a zavádí pojem fuzzy-pragmatické informace. Je určena pracovníkům v oboru sociologie, politologie a filozofie, i výzkumným pracovníkům z oblasti školství, ekonomie, marketingu, psychologům a lékařům.

- P. P. Readl: A třetího dne..., Academia 1996, 260 stran, překlad z angličtiny, brož. lamino, 98 Kč.

Dějištěm napínavého románu je dnešní Izrael. Na pozadí různých ideologic-kých a politických zájmů se v knize proplétají příběhy anglického profesora arche-ologie a jeho kolegy, izraelského historika, kteří se věnují výzkumu vzácných lokalit pod jeruzalémskou Chrámovou horou.

Kniha se zaměřuje na pestrou, různorodou a jedinečnou oblast duchovní kultury - na pranostiky. Jako působivé folklorní útvary jsou pranostiky nositeli silného uměleckého akcentu. Autor zde použil na tři tisíce pranostik, uspořádaných do přehledných tematických bloků. Připojen je rejstřík svátků a chronologických názvů.

- P. P. Readl: Zlom života, Academia 1997, 280 stran, překlad z angličtiny, brož. lamino, cena neuvedena.

DARY NAKLADATELŮ KNIHOVNĚ AV ČR

- D. Wishart, Nero, Oldag 1997, 285 stran, váz., cena neuvedena.

Kombinací historických skutečností a fikce, prvků komedie a tragédie vytváří D. Wishart živý a pod-manivý beletristický životopis proslulého vladaře. Tragický život Neronův je líčen očima Petronia, Neronova poradce ve vězech vikusu.

- Kolektiv autorů: Filoso-fický slovník, nakladatelství Olomouc - FIN, 1995, 479 stran, váz. lamino, cena neuvedena.

Filozofem není ten, kdo se domnívá, že ví, ale ten, kdo ví, že vědění stále hledá. Může druhé přizvat ke společnému a konečnému hledání ve vzájemnosti otázek. Předkládaný slovník je takovým pozváním.

- SPMP (Sdružení pro pomoc mentálně postiženým): Pět let pro vás..., 1997, brož., 87 stran, cena neuvedena.

Klub Downova syndromu v Jablonci n. Nisou vydává brožuru, dávající nahlédnout do kronik a archivních materiálů, které během pěti let shromázdil. Vychází z podnětu rodičů dětí s Downovým syndromem, kteří dosah práce Klubu pocitují nejvíce.

